

Adriana Biedroń, *Cognitive-Affective Profile of Gifted Adult Foreign Language Learners*. Słupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, 2012, 266 str.

Książka Adriany Biedroń *Cognitive-affective profile of gifted adult foreign language learners* [Kognitywno-afektywny profil ponadprzeciętnie uzdolnionych dorosłych uczniów języka obcego] ukazała się na polskim rynku w 2012 roku nakładem Wydawnictwa Naukowego Akademii Pomorskiej w Słupsku. Publikacja stanowi podsumowanie dorobku autorki, który od lat koncentrował się na zagadnieniu uzdolnień językowych.

Problematyka tytułowa monografii wzbudza kontrowersje od późnych lat pięćdziesiątych XX wieku, gdy zaproponowano testy służące pomiarowi tychże zdolności (Carroll, 1959). Badania prowadzone do tej pory koncentrowały się głównie na analizie różnych czynników, które mogą korelować ze zdolnościami językowymi (np. wiek, język rodzimy) oraz określeniu cech efektywnego treningu zdolności językowych. Autorka podjęła się w swojej pracy zbadania związków pomiędzy zdolnościami językowymi, a czynnikami poznawczymi i osobowościowymi. Warto zauważyć, że problematyka zdolności językowych nie była do tej pory przedmiotem tak dogłębnej analizy badawczej ze strony polskich językoznawców stosowanych i glottodydaktyków jak ta zaprezentowana przez autorkę w jej pracy.

Zainteresowanie autorki tematem uzdolnień językowych jest szczególnie na czasie. System edukacji w Polsce zaczyna powoli otwierać się na wspieranie talentów dzieci, w tym rozwijanie ich uzdolnień językowych. W szkołach pojawiają się możliwości uczenia się języka obcego z uwzględnieniem różnych poziomów języka oraz uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych z języka obcego (np. festiwale talentów językowych). Nauczyciele języków obcych coraz częściej wykorzystują zasadę elastyczności metodycznej, często jednak nie wiedzą jak dostosować metody nauczania do potrzeb każdego ucznia, szczególnie tego ujawniającego zdolności językowe. Nadal brakuje w szkołach specjalistów przygotowanych w zakresie diagnostyki zdolności, coachingu i programów rozwijających zdolności językowe konkretnego ucznia, tak jak ma to miejsce w Stanach Zjednoczonych. Warto również zauważyć, że zainteresowanie tematem uzdolnień językowych wpisuje się w nurt europejskiej polityki językowej, która wspiera idee wielojęzyczności i uczenia się języków obcych.

Niniejszą pozycję książkową o charakterze teoretyczno-praktycznym należy uznać za wartościową dla szerokich grup odbiorców: nauczycieli języków obcych, którzy powinni umieć dostrzegać przejawy zdolności językowych dzieci, nauczycieli akademickich, którzy przygotowują przyszłych nauczycieli języków obcych do pracy w szkołach i diagnozowania uczniów uzdolnionych językowo, oraz decydentów mających wpływ na organizację procesu kształcenia językowego w szkołach, którzy między innymi opracowują programy nauczania z uwzględnieniem ucznia ponadprzeciętnie uzdolnionego. Wprawdzie monografia empirycznie jest osadzona w polskich realiach, została napisana w języku angielskim, co moim zdaniem ogranicza dostępność książki

tylko do czytelników posługujących się biegle tym językiem. Uważam, że warto dokonać tłumaczenia tej pozycji książkowej, tak żeby trafiła do nauczycieli różnych języków obcych oraz samych uczniów ponadprzeciętnie uzdolnionych lub ich rodziców.

Autorka podzieliła książkę na sześć rozdziałów, z których pierwszych pięć omawia teoretyczne podstawy zagadnienia, ostatni natomiast stanowi raport z badania osób ponadprzeciętnie uzdolnionych językowo. W rozdziale pierwszym autorka omawia podstawowe pojęcia dyscypliny, najważniejsze modele hierarchiczne i modele czynników równorzędnych inteligencji, metody pomiaru zdolności poznawczych, a także biologiczne i środowiskowe źródła różnic indywidualnych. Rozdział drugi stanowi przegląd wybranych zagadnień z badań nad zdolnościami językowymi w kontekście zmian i rozwoju w dyscyplinach językoznawstwa stosowanego i psychologii poznawczej. Szczegółnej uwadze polecam ten rozdział, gdyż autorka omawia w nim badania nad zdolnościami językowymi, które były prowadzone do tej pory w Polsce. Rozdział trzeci koncentruje się na trzech poznawczych aspektach zdolności językowej: zdolnościach analitycznych, pamięciowych i procesach uwagi. Autorka wybrała tylko te trzy aspekty ze względu na największe zaawansowanie badań empirycznych w tych obszarach. Niniejszy rozdział pokazuje, w jaki sposób pamięć robocza wpływa na przyswajanie języka obcego. W rozdziale czwartym autorka skupiła się na najbardziej kontrowersyjnym aspekcie zdolności językowych, jakim są czynniki osobowościowe. Analizie zostały poddane takie cechy osobowościowe jak otwartość na doświadczenie, sumienność, ugodowość, ekstrawersję i neurotyzm, umiejscowienie kontroli, style radzenia sobie ze stresem, inteligencja emocjonalna, kreatywność, motywacja, autonomiczność, a także czynniki poznawczo-osobowościowe, czyli style uczenia się. Ostatni teoretyczny rozdział przedstawia kluczowy problem niniejszej monografii, czyli badania nad osobami ponadprzeciętnie uzdolnionymi i utalentowanymi językowo. Autorka omawia w nim pojęcia zdolności poznawczej i talentu, jak również metody identyfikacji i selekcji osób ponadprzeciętnie uzdolnionych. Rozdział kończy się przeglądem badań neurologicznych dotyczących funkcjonalnych i anatomicznych różnic w funkcjonowaniu mózgow osób na różnych poziomach zdolności językowych.

Szczegółnej uwadze polecam rozdział szósty, stanowiący część empiryczną pracy. Autorka poddaje w nim analizie związki pomiędzy zdolnościami językowymi, a czynnikami poznawczymi i osobowościowymi. Niniejsza analiza jest przeprowadzana w dwóch grupach uczniów: ponadprzeciętnie uzdolnionych i przeciętnie uzdolnionych. W tej części czytelnik nie tylko ma szansę przyglądnięcia się wnioskowi ze statystycznej analizy danych, ale również jakościowej analizie opartej na studium przypadku, która nakreśla pełniejszy obraz badanej grupy. W tej części Czytelnik odnajdzie również model predyktorów zdolności językowych stworzony przez Autorkę oraz cenne wskazówki dla nauczycieli języków obcych, którzy na swojej drodze spotkają ucznia ponadprzeciętnie uzdolnionego.

Konkludując uważam, że opracowanie tematu zdolności językowych przez Adriannę Biedroń wnosi bardzo wiele istotnych treści w omawiane zagadnienie i powinno stanowić obowiązkową lekturę dla czynnych nauczycieli języków obcych. Niniejsza pozycja książkowa pozostawia nadzieję, że uczeń ponadprzeciętnie uzdolniony językowo zostanie w pełni doceniony w szkole, a władze resortu edukacji będą podejmowały dalsze kroki służące rozwijaniu jego uzdolnień.

Małgorzata JEDYNAK
Uniwersytet Wrocławski